

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Aika 25.09.2023, klo 17:00 - 20:53

Paikka Teams/Läsnäolokokous

Käsitellyt asiat

§ 48 Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

§ 49 Pöytäkirjantarkastajat

**§ 50 Pirkanmaan hyvinvointialueen IKI2035 -ikäihmisten palvelujen
kehittämishjelmaluonnos**

§ 51 Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisten asumispalvelujen selvitys

§ 52 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvitys

**§ 53 Pirkanmaan psykiatrian sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden
selvitystyöryhmän loppuraportti**

§ 54 Tiedoksi merkittävät asiat

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Saapuvilla olleet jäsenet

Ulla Kampman, puheenjohtaja
Anneli Taina, 1. varapuheenjohtaja
Antti Ivanoff
Sami Kymäläinen
Niina Melkko
Klaus Myllymäki, poistui 17:57
Anne Nyman
Marjukka Heino, varajäsen
Nina Lindberg, varajäsen
Päivi Pelttari, varajäsen

Muut saapuvilla olleet

Emilia Tomminen, Hallintoassistentti, sihteeri
Taina Niiranen, Henkilöstöjohtaja, esittelijä
Päivi Tryyki, Ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjajohtaja, saapui 17:05, poistui 18:15
Elina Anttila, Sosiaalityön johtaja, saapui 18:15, poistui 18:51
Sirpa Rainesalo, Johtajaylilääkäri, saapui 18:52, poistui 19:50

Poissa

Lotta Hamari
Keijo Kaleva
Heidi Rytty
Timo Tuomisto

Allekirjoitukset

Ulla Kampman
Puheenjohtaja

Emilia Tomminen
Sihteeri

Pöytäkirjan tarkastus

Pöytäkirja on tarkastettu ja hyväksytty

27.09.2023

27.09.2023

Anneli Taina
Pöytäkirjantarkastaja

Sami Kymäläinen
Pöytäkirjantarkastaja

Pöytäkirjan nähtävänäolo

Pirkanmaan hyvinvointialueen verkkosivulla pirha.cloudnc.fi 28.9.2023

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 48

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Hallintosäännön 132 §:n mukaan kokouksen puheenjohtaja toteaa läsnä olevat sekä sen, onko kokous laillisesti koolle kutsuttu ja päätösvaltainen.

Hallintosäännön 125 §:n mukaan kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja. Kokouskutsussa ilmoitetaan kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat.

Kokouskutsu lähetetään ensisijaisesti sähköisellä viestillä vähintään viisi (5) kalenteripäivää ennen kokousta jäsenille ja muille, joilla on läsnäolo-oikeus tai -velvollisuus. Edellä mainitusta määräajasta voidaan poiketa, jos asian kiireellisyys sitä vaatii.

Varsinainen kokouskutsu ja esityslista henkilöstöjaoston kokoukseen 25.9.2023 on toimitettu sähköisesti 20.9.2023. Esityslista liitteineen on tallennettu sähköiseen kokoustyötilaan (Pirre) 20.9.2023 sekä julkaistu yleisessä tietoverkossa 20.9.2023.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

Lisäksi henkilöstöjaosto päättää

- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 50-51 ajaksi ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjajohtaja Päivi Tryykille.
- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 52 ajaksi sosiaalityön johtaja Elina Anttilalle.
- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 53 ajaksi vastaava johtajaylilääkäri Sirpa Rainesalolle.

Päätös

Todettiin kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

Lisäksi henkilöstöjaosto päätti

- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 50-51 ajaksi ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjajohtaja Päivi Tryykille.
- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 52 ajaksi sosiaalityön johtaja Elina Anttilalle.
- myöntää läsnäolo- ja puheoikeuden §:n 53 ajaksi vastaava johtajaylilääkäri Sirpa Rainesalolle.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 49

Pöytäkirjantarkastajat

Hallintosäännön 144 §:n mukaan pöytäkirjan tarkastaa kaksi kullakin kerralla sitä varten valittua jäsentä, ellei toimitilin ole päättänyt pöytäkirjan tarkastamisesta muulla tavalla.

Pöytäkirja voidaan allekirjoittaa ja tarkastaa sähköisesti. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja tai sen osa voidaan tarkastaa erikseen ennen kokousta.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Valitaan kaksi pöytäkirjantarkastajaa. Vuorossa ovat Anneli Taina ja Klaus Myllymäki. Varalla Timo Tuomisto ja Sami Kymäläinen.

Päätös

Valittiin pöytäkirjantarkastajiksi Anneli Taina ja Sami Kymäläinen.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 50

Pirkanmaan hyvinvointialueen IKI2035 -ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnos

21331/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Päivi Tryyki, JOHTAJA, paivi.tryyki@pirha.fi

Liitteet

- 1 IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnos
- 2 Asumisen käsitteiden määrittelyä

Perustelut

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ” Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut” useampaa alatavoitetta on valmistelu kokonaisuudessa nimeltä IKI2035 Ikäihmisten palvelujen kehittämishjelma vuoteen 2035. Kehittämishjelmassa nivotaan yhteen useampia strategian alatavoitteita, jotta toimeenpano muodostaisi selkeän ja eheän kokonaisuuden nimenomaan ikäihmisille järjestettävien palvelujen osalta.

IKI2035-kehittämishjelman tavoitteet

IKI2035-kehittämishjelman keskeinen tavoite on toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne, johon pyritään viiden kehittämisen kärjen avulla. Kehittämisen kärkiä ovat:

1. Neuvonnan, ohjauksen ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen

Neuvonnan ja ohjauksen ammatillista tarjoamaa vahvistetaan. Arviointiprosesseja kehitetään palveluratkaisujen oikea-aikaisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

2. Kotona asumista tukevien palvelujen vahvistaminen

Asumista tutussa ympäristössä tuetaan entistä vahvemmin kehittämällä kotiin annettavia palveluja, kuntoutusta sekä lyhytaikaishoitoa ja kuntouttavaa päivätoimintaa. Teknologian käyttöä lisätään palvelutuotannossa asiakastarpeiden mukaisesti.

3. Palvelurakenteen keventäminen

Asumispalvelujen rakennetta kevennetään palvelujärjestelmän kestävyuden turvaamiseksi. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kysyntää hillitään laajentamalla yhteisöllistä asumista merkittävästi tähän palveluun soveltuvissa asiakasryhmissä sekä tukemalla omais- ja perhehoitoa. Laitoshoito puretaan.

4. Integraation vahvistaminen yhdyspinnoissa

Erilaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteentoimivuutta parannetaan ikääntyneille keskeisissä palvelu- ja hoitopoluissa. Lisäksi kehitetään monituottajuutta ja kumppanuuksia mm. kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

5. Vaikuttavat teknologiaratkaisut

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Teknologian hyödyntämistä edistetään sekä palvelutuotannossa että asiakkaiden keskuudessa. Uusia ratkaisuja ja käyttöönoton tukea tarjotaan asiakastarpeiden mukaan. Lisäksi kehitetään digitaalisia palveluja ja tiedolla johtamista.

IKI2035-kehittämishjelman laatiminen

Ohjelmaa on rakennettu virkajohdon alaisuudessa konsulttiyhtiö Nordic Healthcare Groupin (NHG) ollessa valmistelun tukena. Ohjelman työstämiseen on osallistunut ikäihmisten palveluista asiantuntijoita ja ohjelman sisältöjä on työstetty myös useammassa työpajassa. Valmistelussa on käytetty pohjana laajasti avoimen datan tilastotietoja mm. THL, Tilastokeskus, Sotkanet, Kela. Nykytila-analyyysien pohjana on lisäksi käytetty poikkileikkausdataa Pirhan omista tietojärjestelmistä.

Nykytilan kuvaus ja muutospaineet

Ikäihmisten palveluiden toimintaympäristö on murroksessa johtuen niin lainsäädännössä viime vuosina tehtyjen muutosten, henkilöstön saatavuuden vaikeutumisen, palvelutarpeiden kasvamisen kuin kustannusten kasvunkin takia.

Lainsäädännössä tapahtuneista muutoksista vuonna 2021 voimaan tullut asiakasmaksuasetus siirsi kustannusvastuuta palveluiden käytöstä merkittävässä määrin asiakkailta palvelun järjestäjälle. Henkilöstömitoitusta asumispalveluiden piirissä on kiristetty vaiheittain samalla eriyttäen välillinen ja välitön asiakastyö toisistaan, jolloin tosiasiallinen vaadittu henkilöstömäärä/asiakas on kasvanut suuremmaksi kuin mitoituksissa ilmoitettava luku, joka on 1.4.2023 lähtien ollut 0.65 työntekijää/asiakas. Riittävää määrää henkilöstöä vakituisiin työsuhteisiin sekä sijaistuksiin ei ole ollut riittävästi saatavilla, mikä on johtanut kalliin ja osin epätarkoituksenmukaisen vuokratyövoiman käytön voimakkaaseen kasvuun. Alalta eläköityvien määrän kasvu ja alalle hakeutuvien määrän lasku yhdessä aiheuttavat sen, ettei riittävää määrää henkilöstöä ole saatavilla vastaamaan kasvaviin palvelutarpeisiin nykyrakenteessa.

Ikäihmisten määrä kasvaa voimakkaasti, yli 80-vuotiaiden osalta absoluuttinen kasvu vuoteen 2035 mennessä on väestöennusteen mukaan 69 %. Lukumääräisesti tämä tarkoittaa Pirkanmaalla kasvua nykyisestä reilusta 31 000:sta lähes 53 000:een. Palvelutarpeen näkökulmasta yli 80-vuotiaista noin joka kolmas käyttää säännöllisesti ikääntyneille tarkoitettuja sosiaalipalveluja, jolloin palvelun tarvitsijoiden määrä kasvaa nykyisestä merkittävästi.

Ikäihmisten palvelujen kustannuksia ovat kasvattaneet henkilöstömitoituksen kasvu ja palkkaratkaisut, mm. palkkaharmonisaatio, yleinen inflaatio ja yleinen kustannustenkasvu mm. polttoaineissa ja elintarvikkeissa sekä yksityisen ostopalvelutuotannon hintojen nousu. Ilman kustannusten kasvua hillitseviä toimia ikäihmisten palvelujen kustannusten ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2035 mennessä nykyisestä.

Palveluiden verkoston tavoitetila ja johtopäätökset

IKI2035-ohjelmassa palveluita kehitetään alussa mainittujen viiden kehittämisen kärjen kautta, joihin sisältyy monikanavaisen palveluverkon vahvistaminen. Monikanavaisessa palveluverkossa palveluita voidaan toteuttaa niin fyysisissä toimipisteissä, liikkuvina palveluina, digipalveluina kuin erilaisin teknologisin

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

ratkaisuin. Kustannusten kasvun hillitsemisessä keskeisessä roolissa tulee olemaan palvelurakenteen keventäminen erityisesti koskien hoivaan liittyviä asumisen ratkaisuja.

Palveluverkon osalta fyysisten tilojen katselmus erityisesti ikääntyneiden erityisasumispalvelujen osalta on vielä kesken ja edellyttää mm. tilojen teknisen kunnan ja toiminnallisen arvion yhteensovittamista, edellä mainitun tilaselvityksen, käynnissä olevien rakennushankkeiden sekä yksityisen palvelutuotannon katselmuksen yhteensovittamista väestöennusteeseen perustuvaan palvelutarvearvioon. Lisäksi tuotantotapa-analysit koskien erityisesti ikäihmisten ympärivuorokautista palveluasumista sekä yhteisöllistä asumista vaativat vielä työstämistä erityisesti oman tuotannon vertailukelpoisten tuotekohtaisten kustannusten osalta.

IKI2035-kehittämishjelma sisältää nykytilakuvauksen lisäksi arvioita tulevien vuosien kehityskulusta erilaisiin ratkaisuihin perustuen, kehittämisen kärkien osakokonaisuuksien kuvausta sekä vaikutusten arviointia. Ohjelmaa tulevat täydentämään palveluverkkotarkastelu sekä tuotantotapa-analysit niiden valmistuttua.

Palveluverkkovalmisteluun liittyvä asukkaiden kuuleminen jatkuu muun muassa palautekanavan kautta.

Aluehallitus on käsitellyt IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnosta kokouksessaan 18.9.2023.

Liitteinä IKI2035 ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnos ja asumisen käsitteiden määrittelyä.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Henkilöstöjaosto päättää

- merkitä IKI2035 -ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnoksen tiedoksi, sekä
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Kuultiin asiantuntijana ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjajohtaja Päivi Trykiä.

Jaosto pitää esitystä perusteltuna. Jaosto esittää, että jatkovalmistelussa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

- Selvityksestä herää esiin henkilöstörakenteeseen liittyvä ehtojen tiukkuus (esim. turva-auttajat ja heidän kelpoisuusvaatimuksensa, yksilönsuoja, tietosuojan vaatimukset, mitoitus, henkilöstörakenne), Pirhan tulee vaikuttaa lainvalmisteluun/lainsäätäjän toimintaan.
- Oman henkilöstön työn houkuttelevuutta ja työnantajakokemusta parantamalla henkilöstöpulaa voidaan helpottaa ja vähentää vuokratyvoiman käyttöä. Vuokratyvoiman käyttö on kallista ja aiheuttaa työyhteisössä kuormitusta.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

- Henkilöstöjaosto korostaa, että henkilöstöä tulee kuulla ja osallistaminen sekä työhyvinvointi tulee varmistaa uudistuksen eri vaiheissa.
- Osana monituottajamallia, henkilöstöjaosto haluaa korostaa kolmannen sektorin asiantuntemusta ja työpanosta.
- Vaikuttavat teknologiapalvelut helpottavat/nopeuttavat henkilöstön työtaakkaa.
- Ennaltaehkäisevien palveluiden tulee jatkossa olla keskeinen osa palvelukokonaisuutta ja riittävästi resursoituja.

Merkittiin, että Klaus Myllymäki poistui kokouksesta asian käsittelyn aikana.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi

Aluehallitus, Päivi Tryyki, Anni Vainionpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 51

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisten asumispalvelujen selvitys

21776/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Päivi Tryyki, JOHTAJA, paivi.tryyki@pirha.fi

Liitteet

1 Vammaisten asumispalvelujen selvitys

Perustelut

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ” Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut ” alatavoitteisiin kuuluu selvitys erityisryhmien asumisesta. Erityisryhmien asumista järjestetään kahdella palvelulinjalla useammalle eri erityisryhmälle keskeisenä osana ko. asiakasryhmien muuta palveluvalikkoa. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asuminen käsitellään omana kokonaisuutenaan, ikäihmisten asumispalvelut käsitellään osana IKI2035 kehittämisohjelmaa ja vammaisten asumispalvelut käsitellään tässä pykälässä, mutta jatkovalmistelussa vammaistenkin asuminen on syytä tarkastella osana laajempaa vammaisten palvelujen tarkastelua.

Vammaisten asumisen selvityksen tavoitteet

Vammaisten palvelujen tarkastelussa keskeinen tavoite on toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne, jossa asiakas saa tarpeita vastaavat palvelut oikea-aikaisesti.

Selvityksen kärkiä ovat:

1. Kokonaiskuvan muodostaminen vammaisten asumispalveluista
2. Palvelurakenteen keventäminen
3. Palvelu- ja tuotantorakenteiden selkiyttäminen ja uudistaminen kokonaistaloudellisesta näkökulmasta
4. Toimitilojen saattaminen viranomaismääräysten mukaisiksi
5. Palveluverkon kehittäminen eri palvelukokonaisuudet huomioiden

Selvityksen toteutustapa

Selvitystä on tehty virkajohdon alaisuudessa konsulttiyhtiö Nordic Healthcare Groupin (NHG) ollessa valmistelun tukena. Ohjelman työstämiseen on osallistunut vammaisten palveluista asiantuntijoita ja selvityksen sisältöjä on työstetty tiiviissä työryhmätyöskentelyssä. Valmistelussa on käytetty pohjana avoimen datan tilastotietoja mm. THL, Tilastokeskus, Sotkanet, Kela. Nykytila-analyyysien pohjana on lisäksi käytetty poikkileikkausdataa Pirhan omista tietojärjestelmistä.

Nykytilan kuvaus ja muutospaineet

Vammaisia koskeva erityisryhmien asuminen jakautuu vammaisille henkilöille tarkoitettuun asumiseen sekä kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettuun asumiseen.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Vammaisten asuminen toteutetaan lähes täysin ostopalveluna. Vammaisten asumiseen ei juurikaan kohdistu kasvupaineita, palveluiden piirissä on tällä hetkellä alle 400 asiakasta.

Kehitysvammaisten asuminen toteutetaan yli 70 % omana tuotantona. Kehitysvammaisten asumisessa on tällä hetkellä noin 1 200 asiakasta ja laitoshoidossakin edelleen yli 70 asiakasta. Kasvupaine kehitysvammaisten asumisen palveluille on erittäin suuri, tiedossa olevien asiakkuuksien pohjalta ennakoidaan tarvittavan yli 400 uutta asumispaikkaa vuoteen 2035 mennessä.

Palveluverkon isoimpia haasteita ovat sekä asumispaikkojen suuri tarve uusille asiakkaille että nykyisessä palveluverkossa olevien huonokuntoisten yksiköiden suuri määrä. Lisäksi kevyemmistä erityisasumisen ratkaisuista on Pirkanmaalla pulaa ajatellen sekä nykyisiä asiakkaita että tulevana vuosina asumisen asiakkaiksi tulevia. Nykyisistä oman tuotannon asumisyksiköistä 17 ei sovi asumisen standardeihin, jolloin ne eivät täytä vuonna 2024 voimaan tulevan valvontaviranomaisen Soteri-rekisterin ehtoja. Soteri-rekisteri perustuu 1.1.2024 voimaan tulevaan sote-valvontalakiin. Rekisterin käyttövelvoite koskee vuonna 2024 yksityisiä palveluntuottajia ja vuoden 2025 loppuun mennessä myös julkisen sektorien tuottajien tulee rekisteröidä tietonsa.

Vammaisten ja kehitysvammaisten asiakkaiden kohdalla erityisryhmien asumisen volyyymiin ei merkittävässä määrin voida vaikuttaa, mutta siihen voidaan, ettei asiakkaalle tarjota hänen tarpeisiinsa nähden liian raskasta ja siten hyvin kallista palvelua vaan Pirkanmaalle lisätään ja kehitetään edelleen kevyempiä asumisen palveluita myös vammaisille ja kehitysvammaisille henkilöille. Lisäksi oman tuotannon lisääminen erityisen haastavien asiakkaiden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ostopalvelun käytön sijaan toisi säästöjä.

Uuden vammaispalvelulain voimaantuloksi on tällä hetkellä ilmoitettu vuosi 2025. Voimaan tullessaan laki toisi merkittävän määrän uusia velvoitteita palvelun järjestäjälle sekä lisäisi asiakkaiden subjektiivisia oikeuksia useisiin eri palveluihin. Uskottavaa arviota lain muutoksen tuomista kustannusvaikutuksista ei ole valtakunnan tasollakaan tehty.

Jatkovalmistelussa olisi tärkeää laajentaa ja syventää nyt tehtyä erityisasumisen selvitystä vammaisia koskien koskemaan laajemmin vammaispalvelujen kokonaisuutta. Erityisesti palveluverkon näkökulmasta tulisi tarkastella vammaisten päiväaikaisen toiminnan (esim. työ- ja päivätoiminta) sijoittumista suhteessa asumisen ratkaisuihin. Tuotantotapa-analyysit tulisi myös sisällyttää jatkovalmisteluun tarkemmalle tasolle koskien vammaisten palveluita.

Palveluverkkovalmisteluun liittyvä asukkaiden kuuleminen jatkuu muun muassa palautekanavan kautta.

Aluehallitus on käsitellyt vammaisten asumispalvelujen selvitystä kokouksessaan 18.9.2023.

Liitteenä vammaisten asumispalvelujen selvitys.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Henkilöstöjaosto päättää

- merkitä vammaisten asumispalvelujen selvityksen tiedoksi, sekä
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Kuultiin asiantuntijana ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjajohtaja Päivi Tryykiä.

Jaosto pitää esitystä perusteltuna. Jaosto esittää, että jatkovalmistelussa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

- Henkilöstön riittävästä koulutuksesta tulee huolehtia muutoksia toteutettaessa (päivä- ja työtoiminta ja asumispalvelut).
- Vammaissosiaalityön rooli on merkittävä ja kriittinen osaamistekijä vammaispalveluiden vaikuttavuuden kannalta.
- Henkilöstöjaosto korostaa, että henkilöstöä tulee kuulla ja osallistaminen sekä työhyvinvointi tulee varmistaa uudistuksen eri vaiheissa.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi

Aluehallitus, Päivi Tryyki, Anni Vainionpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 52

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvitys

21379/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Elina Anttila, VASTUUALUEJOHTAJA, elina.anttila@pirha.fi

Liitteet

1 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvitys

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ” yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut” alatavoitteen ”eheä ja monikanavainen palveluiden verkosto” alla on toteutettu erityisasumisen palveluverkkoa koskevia selvityksiä kevään ja syksyn 2023 aikana. Erityisryhmien asumisen palveluverkkoselvitys 2023–2025 ja mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen tuotantotapa-analyysi ovat pohjana mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämissuunnitelmalle, jossa on selvitysten perusteella tunnistettu keskeiset kehittämisalueet ja tavoitteet.

Erityisryhmien asumisen palveluiden ja palveluverkon tunnistettujen kehittämiskohteiden ja niistä johdettujen toimenpiteiden tavoitteena on vastata palveluiden tarpeeseen ja mahdollistaa, että palvelut ovat tulevaisuudessa käyttäjälleen turvallisia sekä laadukkaita. Myös asuinkohteiden saavutettavuutta suhteessa kuntalaisten, asukkaiden ja henkilöstön liikkuvuuteen pyritään toimenpiteillä parantamaan. Lisäksi tavoitteena on hillitä asumisen kustannusten nousua sekä luoda tulevaisuuden näkemys tarvittavista tiloista ja investoinneista.

Selvitys nojaa aluevaltuustossa 14.8.2023 hyväksytyihin palveluverkon sekä palvelulinjakohtaisiin periaatteisiin. Kehittämissuunnitelma on laadittu virkajohdon alaisuudessa konsulttiyhtiö Nordic Healthcare Group:n (NHG) tuella. Valmistelussa on käytetty pohjatietona laajaa nykytilan analyysia olemassa olevasta palveluverkosta, Pirkanmaan liiton tekemää väestösuunnitetta sekä Tilastokeskuksen avointa dataa. Valmistelua varten muodostettiin palvelulinjan asiantuntijoista työryhmä.

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisyksiköitä on Pirkanmaan hyvinvointialueella 63, joista neljä on omaa toimintaa. Palvelun omavaraisuusaste on kuusi prosenttia eli varsin vähäinen. Asukkaita palveluissa on selvityksen tekohetkellä 1584, joista omassa palvelussa 134. Noin kolmasosa asukkaista asuu joko ympärivuorokautisessa tai yhteisöllisen asumisen yksikössä. Lisäksi asunnottomia on noin 350 henkilöä, joskin luotettavaa tilastoa ei tästä ryhmästä ole saatavilla.

Asumisyksiköitä on eri puolilla Pirkanmaan hyvinvointialuetta, ja niistä noin puolet sijaitsee Tampereella. Asumisyksiköiden palveluja täydentää kotiin vietävien palvelujen tuottajaverkosto, joka koostuu kymmenestä ostopalveluntuottajasta. Hankintasopimuksia on tehty myös 33 hyvinvointialueen ulkopuolella sijaitsevaan yksikköön, pääosin Kanta-Hämeen ja Hämeenlinnan alueella, mutta yksiköitä on myös Jyväskylässä, Turussa sekä pääkaupunkiseudulla. Hyvinvointialueen ulkopuolella asuvia asumispalvelujen asiakkaita on selvityksen tekohetkellä 32. Asumispalvelumuotoja ovat ympärivuorokautinen ja yhteisöllinen asumispalvelu

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

sekä tuettu asuminen tukiasunnossa tai omassa kodissa. Palvelujen kustannukset vuositasolla nousevat ostopalveluissa 37 miljoonaan euroon.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen toimintaympäristö on vahvassa murroksessa. Palvelujen kysyntä kasvaa merkittävästi, ja palvelun tarve on muuttunut. Asunnottomuus on kasvava ilmiö, mikä luo tarpeita esimerkiksi päihteet sallivien yksiköiden ja tukiasumisen lisäämiselle. Myös kustannukset ovat kovassa kasvussa, ja palveluissa on merkittäviä hinnannousupaineita vuodelle 2024, kun uusi hankintakausi alkaa. Haasteita on kokonaiskustannusten hallinnassa, seurannassa ja ennustamisessa sekä toimintatietojen hallinnassa.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen verkon ja palvelukokonaisuuden tavoitteena on, että asiakas saa oikea-aikaiset ja yhdenvertaiset palvelut monialaisella yhteistyöllä. Asumispalvelut tuotetaan sosiaalihuoltolain mukaisina sosiaalipalveluina, mutta asiakas saa pääsääntöisesti samanaikaisesti muitakin sote-palveluja ja siirtyy myös palveluiden välillä. Keskeisimpiä kehittämisalueita ovat asumistarpeen vähentäminen oikea-aikaisilla palveluilla, kokonaiskuvan muodostaminen asumispalveluissa, palvelurakenteen keventäminen, palvelu- ja tuotantorakenteiden selkeyttäminen ja uudistaminen kokonaistaloudellisesta näkökulmasta sekä asumisen kokonaisuuden kehittäminen huomioiden kohderyhmäkohtaiset tarpeet.

Asumistarpeita voidaan vähentää oikea-aikaisella hoidolla ja palvelulla. Edelleen on kehitettävä monialaista yhteistyötä yhteensovittaen palveluja. Palvelutarpeen arviointia tulee yhdenmukaistaa ja lisätä ennaltaehkäiseviä ja matalan kynnyksen palveluja. Kotona-asumista tukevia palveluja tulee kehittää ja samalla panostaa henkilöstön osaamisen kehittämiseen digitalisaation mahdollisuudet huomioiden.

Kokonaiskuvan muodostamiseksi ja resurssien kohdentamiseksi oikein tulee vahvistaa tietopohjaa ja luoda tiedon hyödyntämisen toimintamalli johtamisen tueksi sovittuja mittareita hyödyntäen. Tähän päästään toimintamallien ja -tapojen yhtenäistämällä, kuten kirjaamiskäytäntöjen tarkistamisella viimeistään uuden asiakastietojärjestelmän myötä.

Palvelurakenteen keventämiseksi tulee lisätä kevyempiä asumismuotoja, kuten kohdennettuja vuokra-asuntoja ja tukiasuntoja. Digiratkaisuja tulee ottaa käyttöön eri palvelukokonaisuuksissa. Palvelun myöntämisen ja palvelun piirissä olemisen tulee perustua yksilölliseen tarpeeseen ja sen säännölliseen arviointiin, jotta palvelutarpeiden muuttuessa myönnettävät palvelut vastaavat oikeaa tarvetta.

Palvelu- ja tuotantorakenteen uudistamiseksi tulee lisäksi tarkentaa tuotantotapa-analyysiä kustannusvertailu huomioiden. Oman asumispalvelun tuotannon tavoitteet ja laatukriteerit tulee määrittää ja yhdenmukaistaa ostopalvelujen kanssa. Ostopalvelujen kilpailutuksessa tulee löytää kustannustehokkaita ja palvelutarpeeseen perustuvia sopimuksia. Asiakasohjausta tulee selkeyttää ja yhtenäistää yhdenvertaisen tarpeeseen perustuvan palveluihin pääsyn varmistamiseksi.

Asumisen kokonaisuuden kehittämisessä tulee huomioida kohderyhmäkohtaiset tarpeet. Asunnottomille suunnattuja asuntoja tulee kohdentaa huomioiden

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

kohderyhmien erityispiirteet, kuten naiset, ikääntyneet ja perheet, sekä tarpeet, kuten päihteet salliva asumismuoto. Asumispäivystyksikköä tulee laajentaa ja huomioida erityisten ryhmien tarpeet asuntokannan suunnittelussa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian mukaisesti toiminnan kokonaisuudessa tavoitellaan noin kahden prosentin tuottavuuden lisääntymistä vuositasolla. Tämä lähtökohta on huomioitu valmistelussa.

Syksyn aikana toteutetaan laaja kuulemiskierros. Aluehallitus käsittelee kehittämisehdotuksia ja saatuja palautteita lokakuussa 2023.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvitys on liitteenä.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Henkilöstöjaosto päättää

- merkitä mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvityksen tiedoksi, sekä
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Kuultiin asiantuntijana sosiaalityön johtaja Elina Anttilaa, joka poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

Jaosto pitää esitystä perusteltuna. Jaosto esittää, että jatkovalmistelussa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

- Järjestötoimijoiden asiantuntemus tulee hyödyntää.
- Henkilöstöllä tulee olla sekä perusterveydenhuoltoon ja sosiaalityöhön liittyvä osaaminen sekä mielenterveys- ja päihdeasiantuntijuus.
- Sekä omassa että ostetussa palvelutuotannossa osaava ja sitoutunut henkilöstö vähentää kustannuksia.
- Henkilöstöjaosto korostaa, että henkilöstöä tulee kuulla ja osallistaminen sekä työhyvinvointi tulee varmistaa uudistuksen eri vaiheissa.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi

Aluehallitus, Eeva Torppa-Saarinen, Elina Anttila, Lotta Perämaa

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 53

Pirkanmaan psykiatrian sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden selvitystyöryhmän loppuraportti

21777/2023

Valmistelijat / lisätiedot:

Sirpa Rainesalo, HVA:N VAST. JOHTAJAYLILÄÄKÄRI, sirpa.rainesalo@pirha.fi

Aluehallitus päätti kokouksessaan 20.3.2023 (§ 73/2023) käynnistää Pirkanmaan psykiatrian sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisselvityksen. Aluehallitus nimesi työlle ohjausryhmän, ja hyvinvointialueen johtaja Marina Erhola asetti 31.3.2023 (§ 66/2023) selvitykselle työryhmän.

Selvityksessä etsitään keinoja palvelujen tarjonnan ja kysynnän epätasapainon korjaamiseksi sekä haetaan yhdessä ratkaisuja henkilöstöä ja johtoa kuormittaneisiin tilanteisiin. Selvitystyön tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva Pirkanmaan hyvinvointialueen psykiatrian ja mielenterveys- ja päihdepalvelujärjestelmän nykytilasta, laatia analyysi väestötasoisesta palvelutarpeesta ja palvelujen käytöstä, sekä verrata ja suhteuttaa saatuja tietoja käytettävissä oleviin voimavaroihin.

Lyhyen aikavälin toimenpide-ehdotukset sisältänyt väliraportti esiteltiin aluehallitukselle kesäkuussa 2023. Näiden toimenpiteiden osalta kehitystyö on jo käynnistynyt. Jononpurkua on valmisteltu psykiatrian ja peruspalveluiden yhteistyönä. Jononpurkuhankkeen käytännön toimenpiteinä on

- tiivistetty psykiatrian poliklinikoiden ja peruspalveluiden yhteistyötä;
- uudistettu ja yhtenäistetty hoidon porrastus ja läheteohjeet;
- päätetty ottaa käyttöön vaiheittain digituettu hoidon tarpeen arviointimalli ja aikarajattuja hoitomuotoja;
- valmisteltu lisätyösopimukset ja ostopalveluyhteistyö.

Edellä esitetyillä toimenpiteillä käsittelemättömien läheteiden määrää on saatu vähennettyä. Jonossa olevien hoitotakuun ylittäneiden määrä on kuitenkin pysynyt ennallaan. Saman aikaisesti jonossa olevien kokonaismäärä on kasvanut, joten kokonaistilanne ei ole vielä korjaantunut. Jononpurun ns. toisessa vaiheessa painopiste onkin jonossa olevien hoitamisessa.

Selvitystyö on edennyt loppuraporttivaiheeseen. Loppuraporttiluonnoksessa esitetään nelikohtainen toimenpideohjelma vuosille 2023–2025 tilanteen parantamiseksi. Kehittämistoimenpiteet esitellään tarkemmin oheismateriaalina olevassa diaesityksessä.

Kehittämishjelma 2023–2025:

1. Kehittämisen mahdollistaminen kokonaisuutta johtamalla

- Organisaatorakenteiden arviointi vuonna 2024;
- Yhteisen toimintakulttuurin rakentaminen vastuupariyhteistyön mallilla;
- Potilasprosessien sekä resurssien suunnittelu ja johtaminen yhteistyössä;
- Osaamisen ja vaikuttavien hoitomuotojen johtaminen kokonaisuutena.

2. Henkilöstön turvaaminen vaikeutuvassa työmarkkinassa

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

- Henkilöstöjohtamisen kehittäminen;
- Pirhan houkuttelevuuden ja kilpailukykyisyyden ylläpito työnantajana;
- Rekrytointiohjelmien, perehdyttämisen ja erikoistuvien työhyvinvoinnin kehittäminen;
- Työvoiman riittävyys ja työn mielekkyys ammattiryhmäkohtaista työnjakoa uudistamalla;
- Kokonaisjärkevä ostopalveluiden käyttö.

3. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluiden vahvistaminen

- Riittävien konsultaatiopalveluiden turvaaminen vastaanottopalveluihin ja mielenterveys- ja päihdetyön tiimeihin;
- Päihde- ja mielenterveyspalveluiden integrointi;
- Kiireellisen mielenterveyshäiriöiden avohoidon turvaaminen;
- Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluiden palveluvalikoiman laajentaminen ja digitaalisten hoitomuotojen laaja käyttö;
- Palveluketjujen ja työnjaon periaatteiden yhtenäistäminen maakunnassa.

4. Kustannusvaikuttavuuden parantaminen rajapinnat ylittävällä yhteistyöllä:

- Asumispalveluiden, laitostuntoutuksen, psykiatrisen sairaalahoidon kustannusten tarkastelu ja optimointi kokonaisuutena;
- Psykiatrisen sairaalatoiminnan turvaaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen keskittämällä psykiatrisen osastohoito;
- Psykiatrisen osastohoidon ja avohoidon tila- ja henkilöstösynergioiden lisääminen;
- Yliopisto- ja korkeakoulu yhteistyön parantaminen Pirhan pitkän tähtäimen kilpailukykytekijänä;
- Järjestötoiminnan roolin selkeyttäminen osaksi palveluketjuja.

Selvitystyön loppuraportti käsitellään 14.9.2023 aluehallituksen iltakoulussa. Tämänhetkisen aikataulutuksen mukaan aluehallitus hyväksyy loppuraportin 9.10.2023 kokouksessaan.

Osana selvitystyötä on laadittu suosituksia sisältävä työyhteisöselvitys, joka liitetään loppuraporttiin. Selvitystyö linkitetään strategian toimeenpano-ohjelman tavoitteisiin.

Diaesitys psykiatrian sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen selvitystyön tuloksista on oheismateriaalina.

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Henkilöstöjaosto päättää

- merkitä tiedoksi psykiatrian sekä päihde- ja mielenterveyspalveluiden selvitystyöryhmän loppuraporttiluonnoksen, sekä
- antaa kommentit aluehallitukselle.

Kokouskäsitely

Kuultiin asiantuntijana johtajaylilääkäri Sirpa Rainesalaa, joka poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Jaosto pitää loppuraporttia perusteellisena ja hyvin toteutettuna nopealla aikataululla. Jaosto esittää, että jatkovalmistelussa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

- Painopisteen siirtäminen perustasolle edellyttää osaamisen vahvistamista.
- Muutoksen johtaminen on keskeisessä roolissa ja tarvitsee tukea.
- Henkilöstön tukeminen ja kuuleminen muutoksessa.
- Järjestötoimijoiden ja eri ammattiryhmien kokeneiden työntekijöiden asiantuntemus tulee hyödyntää. Tämä mahdollistaa mm. yhden luukun periaatteen toteuttamisen.
- Työsuhteiden joustavuuden lisääminen tärkeää.

Merkittiin, että kokouksessa pidettiin pieni tauko asian käsittelyn jälkeen 19.51-19.56.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

§ 54

Tiedoksi merkittävät asiat

Ehdotus

Esittelijä: Taina Niiranen, HENKILÖSTÖJOHTAJA

Henkilöstöjaosto päättää

- merkitä kokouksessa esiin tulleet asiat tiedoksi.

Kokouskäsitely

Keskusteltiin seuraavasta kokouksesta 11.10.2023 ja se ehdotettiin peruttavan vähäisen asiamäärän takia. Hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös

Henkilöstöjaosto päätti

- merkitä kokouksessa esiin tulleet asiat tiedoksi, sekä
- perua kokouksen 11.10.2023.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty asianhallintajärjestelmässä

Muutoksenhakukielto

§48, §49, §50, §51, §52, §53, §54

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (Laki hyvinvointialueesta 141 §).